

RODOLJUB.

Izhaja 1. in 3. soboto vsakega meseca ter stane za vse leto 80 kr., za pol leta 50 kr. — Za oznanila plačuje se od dvostopne petit-vrste 8 kr. če se enkrat tiska; 12 kr. če se dvakrat, in 15 kr. če se trikrat tiska. — Večkratno tiskanje po dogovoru. — Naročnina in inserati blagovolijo naj se pošiljati „Narodni Tiskarni“ v Ljubljani, vsi spisi in dopisi pa uredništvu „Rodoljuba“. — Pisma izvolijo naj se frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Mislimo po številkah.

IV.

Pregledali smo v prejšnjih člankih, kako živi veleposestnik in kako živi kmet. Zdaj pogledajmo, kako žive ljudje v fabrikah in v mestih. Omenili smo, da veleposestniki zdajšnjih časov tudi iz fabrik denar dobivajo, iz industrije, žag, žganjaren, pivovarn, rudnikov itd. Ti imajo to vse sčim začeti in naprej voditi tako, da jim nese. Pa tudi drugi ljudje, ljudje, ki so z malim začeli kot delavci, ali kot bolj premožni mestni obrtniki, so pametno gospodarječi, prišli do fabrik. Največ pa je fabrik nastalo z zlaganjem denarja. Potrebni denar zlože ljudje po deležih in potem vodi fabriko kak odbor. Tako se lahko zlože velike svote, milijoni, in potem se lahko ustvarjajo in vodijo drage fabrike. Ko je človek mašino upregel v delo, so nastale fabrike. Sicer je bilo prej tudi večjih obrtov, v katerih je veliko število delalo v službi jednega, ali fabrika v pomenu velikega dela za veliki trg je še le nastati mogla, ko je mašina večje delo prevzela. Lastnik fabrike mora dobiti iz njenega dela obresti od glavnice, katero je za ustanovitev fabrike porabil, on mora dobiti stroške, ki jih ima v plačilnih živečih delavcev, ter mora, če vodi sam delo, za svoj trud dobiti svojo plačo, drugače ne more izhajati, ne bo fabrike imel. Ker mašina po večjem vse stori, ni treba izučenih delavcev. To, kar je treba uka, se kmalu pridobi. Glavna stvar je po daljši vaji pridobljena spretnost. Ljudi za fabrično delo je tedaj lahko dobiti. Tudi ženske lahko po večjem tako delo opravljajo in ker so posamezna dela razdeljena, lahko tudi otroci dobijo delo. Gospodar fabrike ima tedaj mnogo nadzirati. So mašine, ki denar stanejo in dosti ljudi zraven mašin. Vse mora točno svoje delo storiti, drugače je manj dobička.

V tem življenju se odpletava nekaj, česar prejšnji časi v tej obliki niso poznali. Mesto ima več ljudij, kakor jih rediti more. Mnogo jih vre v fabrike. Seveda se tudi ti ljudje množijo po zakonu in izven zakona. Ljudi je na razpolaganje fabričnemu delu, kolikor ga vzeti hoče in še več. Ker je to, imajo fabrikanti lahek račun. Veliko ur na dan in za majhno plačilo delati, da je večji dobiček in upreči tudi žensko in otroke, da ga je še več. Mašina lahko dela noč in dan. Ti fabrični delavci morajo vse plačati. Stanovanje, hrano in obleko. Delalo se je v fabrikah prej po 15 ur na dan, zdaj se je prišlo vsled pritiska delavcev na 12 do 10 ur. Veliko ljudij je skupaj v nezdravih prostorih in vedno se mora delati, ker žene mašina vedno kolesa. Zasluzki so v avstrijskih fabrikah na dan 60 kr. do 1 gld., do 1 gld. 50 kr. za moške delavce,

za ženske polovico manj, za otroke še manj. Toraj za 300 delavskih močij 180 do 300 gld. in 450 gld. na leto.

Računimo koliko stane stanovanje, hrana, okleka! Postava pravi, da se dohodek delavca, le kar ga 600 gld. na leto presega, more zarubiti. Ali je mogoče s tem zaslužkom izhajati? Posamezen človek morda že, če zasluži 1 gld., 1 gld. 50 kr. na dan in to so najboljši delavci, večina pa mora živeti s 50 kr., 60 kr. na dan. Otroci pridejo. Če bi še človek pri slabi hrani, v slabem zraku, slabo opravljen vsaki dan mogel na delo! Ali vse to človeka zmora in pridejo bolezni. Vse je na krajcar v gospodarstvu tega delavca izračunjeno in še pri zdravem telesu ne gre. Po več družin stanuje v majhnih sobah; s kredo si zaznamvajo meje prostorov vsake družine. Spijo skupaj, spe starejši, otroci, dekleta, fanti; žene rodijo v teh prostorih, vpričo mlajših, se kregajo, tepejo se. In lačni ostanejo od kosila, lačni hodijo na delo in z dela. Gospodar fabrike ima vedno dosti delavcev na razpolago. Če kateri ne more več, so trije, jih je deset na ponudbo. Ljubezni, krščanske ljubezni ne pozna, kakor ne veleposestnik, ki po 30 kr. brez hrane svoje delavce plačuje in kmet, če jih more za to ceno dobiti, tudi ne. Menda gospod v farovžu tudi ne. V tem delu fabričnih delavcev je, če gospodar fabrike svoje delo pametno stori, neznansko veliko dobička za fabrikanta. On ima najhujši bič — glad v rokah in čim več dela delavcev in čem nižje je plačilo istih, tem večji dobiček. Ti fabrikanti so mej sabo zvezani. Njihova trgovina je za ves svet namenjena in zato se mej sabo ne ujedajo. Delavec ne more tako fabrike zapustiti, drugod ga ne sprejmejo in jih je nebroj. Čim bogatejši pa je človek, tem bolj lokaven postane. Delajte, bič gladu vam visi nad glavo. Če se napravljene stvari ne morejo spečati, če cena istih pade, ne skrči fabrikant številke svojega dobička, ampak on skrči gladni zaslužek svojih delavcev. Naj od vlade poslani inšpektorji fabrik še toliko nadzorujejo, gospodar fabrike je tudi gospodar svojih delavcev; živeti hoče delavec in ali več ur dela, ali za manj zaslužek dela, le on si pas okolu trebuha za par lukenj tesnejše stisne.

Leta 1893 se je našlo, da je bilo okolu 300 akcijskih društev, ki so bile lastnice fabrik. 116 teh društev je podalo javno račune. Njih akcijsko premoženje je bilo 218 milijonov, čistega dohodka brez obresti od kapitalij je izkazanih 18 milijonov gld. Ali po večjem se je to akcijsko premoženje obrestovalo s 6% obrestmi. Toraj raste na teh tleh bujna pšenica onim, ki imajo denar. In ljudje, ki ta premoženje pridelati pomagajo! — Kar smo v prejšnjih

člankih o kmetijskem življenju pisali, kaže hude strani življenja velikega števila ljudi naše družbe, ali mej milijoni delavcev fabrik je vse še hujše. Smrt kosi v teh rajdah kar po tisočih in gladna mladost, boleznij ječe, bolnišnice, jetika — pokopališče, to je pot, po kateri toliko tisoč teh ljudi hodi.

Sicer tudi vsi fabrikanti ne postanejo bogati, dosti se jih pogubi in pride njihovo premoženje na nič, ali majhno število teh ne šteje toliko napram sto stotin delavcev, ki vsled gladu in slabega življenja morajo zgodaj iz sveta. Tisti fabrikanti pa, ki se vzdržijo, postajajo veliki bogataši. Svojim otrokom zapustijo milijone in ti lahko zopet s tem denarjem naprej zaluzijo. Tem le še denar dela, samim si ni treba v fabriki glave beliti. Za to plačajo ljudi.

Ti bogataši imajo iste koristi, kakor v prejšnjih člankih opisani veleposestniki in hodijo v zasledovanju svojih koristi roka v roki z istimi. Tako jih najdemo skup v postavodaji, v občini ter tudi v družabnem življenju. Veleposestniki, fabrikanti in duhovniki držijo vkup in vladajo drugo človeštvo in to posebno v Avstriji, v kateri je meščanstvo še manj razvito, ker kmet in delavec še ne hodita vkup, in ker je veleposestvo jako bogato in mogočno.

Prostori tega lista so premajhni, da bi obširnejše razlagali, kako delavski ljudje živijo, le v kratkem podamo nekaj števil. Delavec si mora vse kupiti. Kar se mu pa proda, ima davek. Mesarji, molarji, krčmarji itd. pripisejo cenam živil tudi davke, ki jih morajo oni plačevati. Posredni davki, to je od zemljišč in hiš, so znašali leta 1877 okolu 88 milijonov goldinarjev; neposredni, to so užitninski davki, davki od stanovanj itd. okolu 230 milijonov. L. 1892 so znašali prvi 113 milijonov, sledni 314 milijonov goldinarjev. Na jednega odraslega človeka je prišlo l. 1892. tega posrednega davka 13 gld. plačati. Bogatinov je malo, in ti tedaj ne plačujejo dosti tega davka. Okolu 11 milijonov ljudi stanuje v Avstriji (tostran Litve) v stanovanjih z jedno sobo. Na Pruskem je okolu 30 milijonov ljudi. 21 milijonov teh ima dohodkov pod 500 gld. na leto. Tam pa je 12 oseb, ki imajo na leto dohodkov od 1 do 7 milijonov mark, t. j. približno $\frac{3}{4}$ do 4 milijonov goldinarjev. Najlepše v vsem tem življenju je to, da država sama nič boljše ne ravna s svojimi delavci. N. pr. v državnih tabačnih fabrikah, 28 jih je, ima 3500 moških in 29.000 ženskih delavcev delo. Zaslužek moških je na dan 50 kr. do 1 gld., do 1 gld. 50 kr. Ženske dobe 40 kr. do 1 gld. 20 kr., začelniki 20 do 50 kr. Tako slabo plačuje država tudi v rudnikih za srebro. Za bolniško skrb in zavarovanje teh delavcev plačala je država 1891 leta 110.000, za

šole in preskrbljenje otrok teh delavcev 981 gld. in čisti dohodek tobaka je znašal 52 milijonov goldinarjev. — In država nima konkurence, ne risika kakor druge tovarne.

V vseh fabrikah so delavci povrženi kaznim. Te kazni obstojijo v tem, da se jim pri zaslužku odteguje. Zanimalo bo naše bralce, ker dajo Slovenci rudarstvu največ knapov, kako ti knapi svoj kruh jedo. Bil je l. 1891 v štajerskih premogokopih velik štrajk, to je, knapi so ustavili delo, da izsilijo večje mezde. Pri tem štrajku se je našlo: oni, ki so v jamah delali, dobivali so 1 gld. 20 kr. na dan, vozniki 90 kr. do 1 gld., ženske 50 do 55 kr. To dá na leto 360, 270 do 300 gld., 150 do 165 gld. Od te mezde se odtegne za bratovske skladišča 8 do 10 gld., potem pa za olje in smodnik. Olje in smodnik prodaja oskrbnitvo rudnika kilo za 43 kr., trgovec pa za 34 kr. Ti knapi imajo najhujše delo. V temi pod zemljo, na pol nagi, v strašni nevarnosti morajo delati po 12 ur. Koliko mu še ostaja zdrave telesne moči, koliko zdravja, če živ zapusti čez nekoliko let to hudo delo, vidimo, če pogledamo naše ljudi, ki se v naših krajih v starejših letih okolu plazijo. In to delo zdivia človeško narav. In litijski, radeški, trebanjski okraj na Kranjskem, laški, celjski okraj na Štajerskem dajejo tisoče teh delavcev, pa tudi sto in sto jetnikov in sto in sto beračev.

Deželni zbor kranjski.

IX. seja dne 11. februarja 1898.

Narodna stranka je po dr. Majaronu predlagala, naj se volilni red za Ljubljano razširi tako, da bodo imeli volilno pravico vsi tisti občani, ki sploh kaj neposrednega davka plačujejo. — Predlog, naj se ustanovi v Ljubljani visoka šola, se je po utemeljevanji dr. Majarona odkazal upravnemu odseku. — Zbornica je potem sklenila poskusiti razne prihranitve v deželni bolnici na to pa je dr. Tavčar poročal o ustanovitvi deželne zavarovalnice proti požaru, proti toči in za živino. Rekel je, da so klerikalni poslanci to stvar sprožili, samo da bi imeli s čim begati ljudstvo, nikakor pa ne iz dobrih namenov. Predno se taka stvar sklene, se mora vendar premisliti, se mora prevdariti, če bo deželi in ljudstvu na korist in ne morda na škodo. Dr. Tavčar je potem dokazal, da je posl. Povše jako površno in slabo stvar prevdaril in nasvetoval, naj deželni zbor naroči deželnemu zboru, da to vprašanje natančno preštudira, in če sprevidi, da bi bila taka zavarovalnica koristna, naj potem stavi primerne predloge. Zbornica je sprejela predlog dr. Tavčarja. — Kmetijski podružnici v Senožeah se je za drevesnico dovolilo 100 gld. podpore in jej zagotovilo še 100 gld., ako dobi primerni svet za drevesnico. — Prošnji občin komendske fare za razpis službe zdravnika se je ugodilo in se je naročilo dež. odboru, naj to koj stori, letna plača pa se je določila na 1000 gld. — Mlekarski zadrugi v Košani se je dovolila podpora do 500 gld. — Več prošenj je zbornica odstopila v rešitev deželnemu odboru.

X. seja dne 15. februarja 1898.

Dr. Tavčar je ostro prijel kanonika Kalana in dr. Žitnika, ker sta mu v „Slovencu“ očitala, da je plačan zagovornik zasebnih zavarovalnic ter ju imenoval lažnjivca in obrekovalca. Žitnik je dal častno

besedo, da on ni dotičnega napada spisal, a pozneje se je izkazalo, da ga je vendar spisal in da je torej pri tej seji lagal. — Vremenoslovni postaji v Ljubljani se je dovolilo 500 gld. — Gospodinjski šoli v Ljubljani se je dovolil ustanovni prispevek 300 gld. in letni prispevek 300 gld. — O preuredbi dež. zakonov z dne 26. oktobra 1875 in z dne 28. decembra 1884 je poročal posl. Višnikar in je bil sprejet predlog, naj se prvoimenovani zakon premeni v tem smislu, da je za učitelje namenjene ustanove porabljeni v prid dotične občine, drugo imenovani zakon pa tako, da naj se doklade učiteljem plačujejo iz normalnošolskega zaklada. — Odobril se je proračun normalnošolskega zaklada ki izkazuje potreščine 398.573 gld., pokritja pa 23.708 goldinarjev, torej primankljaja 374.865 gld., ki se pokrije z doklado 10% na vse neposredne davke in prispevkom 220.276 gld. iz dež. zaklada. — Naročilo se je dež. odboru, naj popolni načrte o zgradbi ceste Rovte-Žiri in naj o stvari poroča v prihodnjem zasedanji. Posl. Božič je v daljšem, jako dobrem govoru temeljitio pojasnil razmere v prizadetih občinah in dokazal, da je zgradba te ceste jedna najnujnejših zadev, ker je Žir sedaj ločen uprav od sveta. Pozivljal je deželni odbor, naj vzame stvar brez odlašanja v roke in naj jo do prihodnjega zasedanja gotovo dožene. Odobril se je zakonski načrt o varstvu planink in kraljeve rože.

XI. seja dne 17. februarja 1898.

Kmetijski družbi kranjski se je dalo podpore k ustanovitvi kmetijske gospodinjske šole 1000 gld. in zagotovilo letnega prispevka 1000 gld. — Sprejeti so bili predlogi, naj deželni odbor v prihodnjem zasedanju predloži zakon o uvrstitvi ceste Rakek-Laze-Logatec mej okrajne ceste, naj se vpelje na gorenjski železnici vlak, ki bo prihajal zjutraj v Ljubljano, in odhajal zvečer, naj dežela kupi jez pri Brodu, da se uravna Krka, a le če tudi država kaj da, dotični mejaši pa 25%. Občinam Tržišče, Št. Rupert in Mirna so se dovolile primerne podpore za zgradbo mostov.

XII. seja dne 21. februarja 1898.

Posl. Hribar je stavil predlog: Vlada se pozivlja, takoj storiti vse potrebno, da se bodo varovale slovenskemu oziroma hrvatskemu prebivalstvu na Štajerskem, Koroškem, Kranjskem in Primorskem v ustavi zajamčene pravice in da se štiti to prebivalstvo nasilstva večine, kjer je vsled manjšega števila v deželi ali pa vsled umetno prikrojenega volilnega reda v zakonodajnih zborih v manjšini. — Za zgradbo okrožne bolnice v Vipavi se je dovolilo 3000 gld. — Pri razpravi o proračunu gledališkega zaklada, kateri se je odobril, sta se posl. Kalan in dež. predsednik baron Hein ostro spoprijela. Za uvedenje električne razsvetljave v gledališče se je dovolilo 12000 gld. — Za razne zgradbe v dež. blaznici na Studencu se je dovolilo 45000 goldinarjev. Več prošenj se je izročilo dež. odboru. Pri razpravi o deželni kulturi se je posl. Božič krepko zavzel za uravnavo vipavskih voda.

XIII. seja dne 24. februarja 1898.

V tej seji se je unela dolga in burna razprava, ker je dež. predsednik baron Hein v zadnji seji rekel kanoniku Kalanu, „da ni vreden več besed“ in ker je grof Barbo imenoval Kalana lažnjivca. Baron

Hein je izjavil, da je rekel, da govor posl. Kalana ni vreden več besed, grof Barbo pa ni hotel ničesar preklicati, češ, da se je kanoniku Kalanu že opetovano v zbornici dokazalo, da je lažnjivec. — Božič je izvrstno govoril o gozdnih razmerah v njegovem volilnem okraju. — Rešila se je dolga vrsta prošenj.

XIV. seja dne 25. februarja 1898.

To je bila slavnostna seja, v kateri se je samo sklenilo, poslati posebno deputacijo k cesarju, da mu čestita na petdesetletnici njegovega vladanja.

XV. seja dne 25. februarja 1898.

V imenu uredništva lista „Slovenec“ izjavi dr. Žitnik, da posl. Kalan ni pisal notice, v kateri se je dr. Tavčarju očitalo, da je plačan zagovornik privatnih zavarovalnic in dalje izjavi, da se s tisto notico dr. Tavčarju ni hotelo očitati sebičnost, ker je sploh znana nesebičnost dr. Tavčarja. — Odobri se zamenjalna pogodba mej deželo in Ljubljano glede nekega sveta. — Več cest v kostanjeviškem cestnem okraju se uvrsti mej okrajne ceste. — Potrđi se naprava nove okrajne ceste mej Št. Rupertom in Rakovnikom. — Po daljši razpravi sprejme se predlog, naj misli vlada v prvi vrsti na zgradbo železnice Celovec-Tržič-Kranj-Škofjaloka-Divača in le, če bi te proge ne bilo možno zgraditi, naj misli na progo Celovec-Tržič-Radovljica-Bohinj.

XVI. seja dne 26. februarja 1898.

Po kratki razpravi se odobri zakonski načrt o uredbi učiteljskih plač. — Sprejme se predlog, naj vlada odpravi mlinarski obrat z Ogersko. — V deputacijo, ki pojde čestitat cesarju k petdesetletnici njegovega vladanja, se volijo baron Schwegel, Hribar in dr. Papež, na čelu deputacije pa so dež. glavar Detela, glavarjev namestnik baron Lichtenberg, dež. odborniki dr. Tavčar, Murnik, Povše in Schaffer.

XIV. seja dne 28. februarja 1898.

Najprej se prečita izjava posl. Hribarja, Jelovška, Majarona in glavarja Detele, ki potrjujejo, da deželni predsednik v jedni prejšnjih sej ni rekel kanoniku Kalanu, da on ni vreden več besed, ampak da govor kanonika Kalana ni vreden več besed. Poslanec grof Barbo je potem izjavil: v seji dne 15. je dr. Žitnik pred zbrano zbornico dal svojo častno besedo, da on ni spisal znanega, dr. Tavčarja zasramujočega članka v „Slovencu“. Stoječ pod utisom te izjave in resnično ogorčen nad zasramovanjem občespoštovanega člana te zbornice, rabil sem pri neki drugi priliki napram kanoniku Kalanu izraze, o katerih se je že večkrat govorilo v tej visoki zbornici in za katere sem mislil imeti toliko več povoda, ker posl. Kalan, dasi odločno pozvan, naj da častno besedo, da članka proti dr. Tavčarju ni pisal, tega ni storil. Dasi je dr. Žitnik dal častno besedo, da dotičnega članka ni spisal — kar sem smatral za zanesljiv dokaz, da ga je spisal kanonik Kalan — je zdaj na popolnoma brezdvomen način dognano, da večkrat imenovaneg članka proti dr. Tavčarju ni spisal kanonik Kalan, ampak da ga je vendarle spisal dr. Žitnik. Z ozirom na to, da se je stvar tako presenetljivo in nepričakovano zasukala, obžalujem, da sem na podlagi domnev, katere so se izkazale napačne, žalil posl. Kalana. — Na to je dr. Žitnik rekel, da ni imel

slabega namena, ko je s svojo častno besedo trdil, da ni spisal tistega, kar je v resnici on spisal. — Zbornica je potem sprejela Hribarjev predlog v obrambo ustavnih pravic slovenskega naroda in po daljši razpravi tudi načrt adrese, katero je sestavil dr. Tavčar, ter predlog, s katerim se vlada pozivlje, ustanoviti v Ljubljani potrebam slovenskega naroda ustrezajoče vseučilišče.

V večerni seji se je potem vršila proračunska razprava. O proračunu je poročal Hribar, ki je predlagal:

I. Deželna zaklada skupna potrebščina za 1898. l. 1.261.394 gld. in skupno pokritje 122.109 gld., tedaj nedostatek 1.139.285 gld. se odobri. II. V pokritje tega nedostatka pobira naj se v l. 1898.: 1. 40% priklade na užitnino od vina, vinskega in sadnega mošta ter od mesa s proračunjenim prihodom 142.534 gld. 2. Samostojna deželna naklada od porabljenih likerjev in vseh poslajenih opojnih tekočin od hektolitra 15 gld. in od drugih porabljenih opojnih tekočin od hektoliterske stopnje 30 kr. Prihodek te naklade se proračuna s 370.000 gld. Naklada ad 2. se bode pobirala le do vveljavljenja zvišanega državnega davka na žganje in se s pobiranjem preneha precej, ko bo zvečan državni davek na žganje. 3. Samostojna deželna naklada od porabljenega piva po 1 gld. od hektolitra s prihodkom 100.000 gld. 4. 30% na priklada na vse direktne davke s prikladami vred izvzemši doklade na osebni dohodninski davek. Ta dohodek se proračuna s 463.767 gld. 5. Namesto doklade na osebni dohodninski davek se proračuna državni prispevek s 38.612 goldinarjev, kot na kranjsko deželo odpadli delež od zneska 3.000.000 gld., ki se bo pri novem osebni davku več nabral. III. Nedostatek 24.372 gld. naj se pokrije iz blagajnične gotovine.

Dalje je Hribar predlagal celo vrsto resolucij, mej drugimi tudi resolucijo, naj se za ustanovitev vseučilišča v Ljubljani dovoli 50.000 gld. Pri podrobni razpravi se je oglasilo več govornikov, ki so razlagali svoje želje, dr. Majaron pa je predlagal, naj se zagotovi za vseučilišče 250.000 gld., kar je bilo sprejeto.

Zbornica je potem odobrila zakon o premembi obč. volilnega reda ljubljanskega in novi deželnozgodovinski volilni red, pri kateri priliki je posl. Kalan veleposesestnike ostro prijel.

Mej sejo je dr. Tavčar odložil mandat za dež. odbor, dr. Majaron pa mandat za njegovega namestnika. Pri novi volitvi sta bila oba zopet izvoljena. Za dr. Tavčarja so glasovali vsi slovenski in vsi nemški poslanci, za dr. Majarona samo slovenski poslanci. Iz kurije mestnih poslancev je bil namesto pokojnega Kersnika izvoljen posl. Grasselli.

Zasedanje se je zaključilo na običajni način.

Politični pregled.

Petdesetletnica revolucije. Dne 13. marca je bilo petdeset let, kar je buknila na Dunaji revolucija, vsled katere je cesar Ferdinand ugodil občni želji, odslovil takratnega ministra kneza Mesternicha in podelil narodom prvo ustavo. Posledica te revolucije je bila pozneje tudi odprava tlake. Slovenci, zlasti slovenski kmetje, bi

pač imeli vzrokov dovolj, da se spominjajo te petdesetletnice, a to so storili le Nemci, Slovani pa smo spali.

Državni zbor se snide dne 21. t. m., a kakor se kaže, ne bo dolgo zboroval. Nova vlada je pač nekatere nemške veleposesestnike pridobila na svojo stran, ali ostali Nemci vzlic temu napovedujejo, da bodo kakor lani, tako tudi letos nadaljevali boj.

Predsedstvo poslanske zbornice. Za predsedstvo poslanske zbornice je desnica določila dr. Fuchsa, kdo bo prvi, kdo drugi podpredsednik, še ni določeno. Mej drugimi se imenuje tudi slovenski poslanec dr. Ferjančič.

Hrvatska. Madjaronska vlada je doživela neprijetno razočaranje. Papež je imenoval pomožnim škofom djakovskega škofa Strossmayja vrlega hrvatskega rodoljuba kanonika Voršaka, ne da bi bila vprašala ogersko vlado za njeno mnenje, dasi se to sicer zmerom zgodi. Papež je Madjarom s tem pokazal, da ne odobrava zatiranja Hrvatov, kar Madjare seveda grozno jezi.

Rusija. Ruski car je nakazal iz državne blagajne 90 milijonov rubljev za napravo novih ladij.

Zedinjene države so že dolgo časa čakale povoda, da se polaste otoka Kube, kjer se Španska že več let zastonj trudi, udušiti revolucijo. Državni zbor Zedinjenih držav je že dovolil 50 milijonov dolarjev, da se začne vojska proti Španiji in v nekaj tednih utegne najbrž že teči kri.

Italija. Poslanec Cavalotti, jeden največjih sovražnikov Avstrije, je bil te dni v dvoboju z nekim časnikařem ubit.

Kitaj. Tam v daljni Aziji se pripravljajo velike dogodbe. Kitajska država je tako trhljena, da se ne more dolgo vzdržati. Na njeno smrt preže vse države, Rusija, Japonska, Angleška, Nemčija in Francoska, in razne okolnosti kažejo, da se vname radi nje v Aziji velikanska vojska, na katero se pripravljajo vse rečene države.

Domače in razne novice.

(Osobne vesti.) Premeščeni so notarji Viktor Schönwetter iz Radeč v Ljubljano, Janko Rahne iz Ilirske Bistrice na Brdo, J. Omahen iz Postojne v Ilirsko Bistrico in Kazimir Bratkovič iz Brežic v Gornji grad. — Gozdni upravitelj v Idriji Matej Čeh je imenovan nadlogarjem.

(Shod zaupnih mož narodne napredne stranke.) Izvrševalni odbor napredne narodne stranke je sklenil sklicati zaupne može na dan 5. maja v Ljubljano. Vzpored posvetovanju tega shoda bode naslednji: 1.) Poročilo o političnem položaju. 2.) Poročilo o dogovoru mej slovenskima strankama na Kranjskem. 3.) Organizacija napredne narodne stranke. 4.) Volitev izvrševalnega odbora. 5.) Slučajni nasveti. Vabila na shod se razpošljejo prayočasno.

(Za vseučilišče v Ljubljani) so se, kakor goriški, istrski, tržaški in štajerski deželni poslanci, izrekli tudi koroški deželni poslanci s posebno resolucijo.

(Umrl) je na Vrhniki vrli rodoljub g. Martin Brilej, trgovec in posestnik v starosti 40 let. N. v m. p.!

(Podpore škrofuloznim otrokom.) Kakor v preteklih letih bode deželni odbor tudi letos nekaterim škrofuloznim otrokom

podelil podpore po 50 gld. iz dež. zaklada, da jim bo mogoče iti v morsko kopelj v Gradež. Dotične prošnje naj se pošljejo do konca aprila t. l. deželnemu odboru, podprte pa morajo biti s krstnim listom, z zdravniškim ter ubožnim spričevalom.

(Za Mohorjevo družbo.) Kdor misli pristopiti družbi sv. Mohorja, naj se čim prej ogласi, ker je zdaj zadnji čas zato. Tudi sedanji udje se opozarjajo, naj se oglase, kakor kmalu mogoče.

(Štajerska kmetijska družba) je imela te dni svoj občni zbor, na katerem je volila tudi nov odbor. Namesto barona Washingtona je bil voljen načelnikom grof Kattulinsky, v društveni odbor pa so prišli sami strupeni Nemci. Slovensko prebivalstvo štajerske dežele nima v tem odboru ni jednega zastopnika. Mislimo, da je že zadnji čas, da štajerski Slovenci tej družbi hrbet obrnejo. To store toliko ležje, ker je štajerska kmetijska družba, kar se tiče delavanja, jedna zadnjih v Avstriji in se na primer s kranjsko kmetijsko družbo še od daleč ne more primerjati.

(Z Dobrave pri Kropi) se nam javlja, da se je tam osnovala kmetijska podružnica, ter da so bili v odbor voljeni naslednji gospodje: Filip Pogačnik, veletržec, načelnik, drž. posl. Josip Pogačnik, župnik Valentin Aljančič ter posestniki Peter Sitar, Jakob Pogačnik in Mihael Perne, odborniki.

(Protiavstrijske demonstracije) so se primerile 4. t. m. v Trstu. Ta dan se je slavila v Italiji 50letnico ustave in to priliko je porabila tržaška irredenta za hrupno izražanje svojih čutil. Vsaka država ima take državljane, kakeršne si vzgoji.

(Sanitetni vojak — tat.) Te dni je zapazil trgovec Martin Orešek v Ljubljani, da mu je ravnokar nekdo ukradel iz razstavnega okna 9 prstanov. Na ulici ni bil takrat nihče drugi, kakor neki sanitetni vojak, katerega je tudi užitninski paznik videl, da se je dolgo časa mudil pri oknu. Ker je Orešek sumil, da mu je vojak pokradil prstane, naprosil je tri ravno mimo se sprehajajoče vojake, da bi sanitetnega vojaka ustavili, kar so ti radi storili in našli pri njem vse ukradene prstane, potem ključ za odpiranje razstavnih oken in dijament, za rezanje šip. Ker pa je bila dne 23. svečana t. l. na ravnoisti način izvršena tatvina v razstavnem oknu urarja Somnitza na Sv. Petra cesti in bilo vzetih 9 ali 10 zlatih verižic, vrednih 50 gld in 24 prstanov, vrednih 48 gld., sumila je policija, da je tudi to tatvino izvršil sanitetni vojak. To sumničenje je bilo upravičeno. Ko se je na prošnjo policije preiskal kovčeg in telečjak dotičnega sanitetnega vojaka, našle so se v njem vse Somnitzu ukradene reči, razven treh prstanov, katere je bil že drugim vojakem prodal. Tat se piše Primož Hojsnik.

(Ponarejalec denarja.) Pri Devici Mariji v Polju so te dni prijeli Valentina Stegnarja iz Trboj pri Smledniku, kateri je v raznih krajih menjaval denar, goldinarje in krone. Stegnar je bil najbrž le menjalec, ponarejalci pa še niso znani.

(Fabrika za kruh.) Da fabrike, ki delajo z mašinami, zatirajo rokodelstvo, je lahko umevno, ker stroj veliko več dela stori, kakor človeška moč. Tudi v dela, kakor krojaštvo, čevljarstvo že sega upljiv mašine. Da pa bo tudi peka-rokodelca potisnila ob steno, ni bilo lahko misliti. Pa ga je tudi že v velikih mestih. Za mestenje testa že imajo mašine. Moka se po teko-

čini, ki ima kvas v sebi, namoči, mašina mesti in testo pride gotovo iz mašine. Ko je prej pripravljane testa trajalo 4 ure, napravi vse to zdaj mašina v 1½ uri. Pa pri tem ne ostaja. Na Nemškem imajo že mašine, ki kmalo iz žita testo napravijo. Mašine osnažijo žito ter je zmeljejo in pripravijo v testo. Človeku pri tem ni treba sodelovati in porabijo se tudi luskine, ki imajo dosti tečnih snovi. Taka fabrika stane kacic 50.000 gld. Na teden se napravi v njej okolu 200.000 belih hlebov, 10.000 kil namiznega kruha, 18.000 kil rženega kruha. Taka fabrika zasluži vsaki teden na čisto do 800 gld., na mesec čez 3000 gld. Seveda kupuje fabrikant moko v velikih množinah, mali pek-rokodelc tega ne more in dražje plačuje, na up kupuje. Take fabrike pošiljajo zdaj lahko kruh vsaki dan daleč na okolu, železnice po drugih krajih hitro ko mogoče vozijo.

(**Vinoreja na Kranjskem.**) Kakor posnamemo po uradnemu izkazu, pridelalo se je lani na Kranjskem 138.872 hektolitrov vina, torej za 10% manj, kakor l. 1896. V celi Avstriji se je pridelalo lani 2.774.949 hektolitrov vina, predlanskem pa 3.485.121 hektolitrov. Največ vina (770.134 hektolitrov) pridelalo se je v Dalmaciji; potem sledi Štajerska s 515.180 hektolitri, Nižja Avstrija s 469.121 hektolitri, Tirolska s 452.103 hektolitri, Istrija z 204.719 hektolitri, Moravska s 141.455 hektolitri, Goriška s 68.396 hektolitri, Češka z 11.594 hektolitri, Trst in okolica s 7884 hektolitri, Predarlška s 2350 hektolitri in Koroška s 150 hektolitri. Najbolje se je obnesla vinska letina glede kvantitete na Štajerskem in Tirolskem, najslabše v Nižji Avstriji in v Dalmaciji.

(**Žganje ga je ubilo**) 46letni Franc Povž iz Stude v kamniškem okraju je dne 8. t. m. spil tekem pol ure dva litra žganja ter potem brez zavesti obležal na cesti. Usmiljeni ljudje so ga nesli v hlev krčmarja Labode, kjer je mož drugi dan umrl ne da bi se bil zavedel.

(**Vojaki v boju z volkovi**) Na rusko-rumunski meji se prikazujejo ob reki Prut velike tolpe volkov. Nedavno so te pare napadle vojaško stražo, obstoječo iz treh vojakov. Ti so streljali na zverino, jih pet ubili, toda volkov je bilo toliko, da bi jih bili gotovo požrli, ako bi jim ne prišli na pomoč Kozaki, ki so ubili 11 volkov. Mnogo ubitih volkov so zverine požrle že mej bojem z vojaki.

(**Zvesta žival**) Koliko ljubezni občuti tudi gozdna žival do človeka, kaže tale dogodek v Pombsenu. Grajščak Mettner je imel krotko srno, ki je prenočevala poleg kravjega hleva. Ondi je imela srna dvakrat mlade. Kadar so dorasli, jih je peljala v gozd, sama se je pa vrnila. Jedenkrat pa je zmanjkalo tudi nje. Mislili so že, da se ne vrne več. Čez mnogo tednov pa je prišla srna zopet v svoj hlev in rodila troje srnjačkov.

(**Ljudožrci.**) Sina bruseljskega tovarnarja čokolade, 23letnega Gerharda Neuhauša, kateri je kot voditelj neke faktorije, odšel v Lakolelo, na levi breg Konga v Afriki, so Kanibali umorili ter suedli. Samo glavo so pustili, katero so našli Evropejci že vso gnjilo.

(**Prva pestunja psov.**) V Londonu je često videti gospodično, katera se izprehaja navadno s celo tropo psov. In s tem si služi svoj kruh. Vsak dan od 10. do 12. ure dopoldne in od 2. do 4. ure popoldne vodi psičke najodličnejših dam po mestu, za to pa dobi precejšno svoto denarja, kateri je sicer lahkim potem zaslužen, toda gospodičina prevzema tudi veliko odgovornost, kajti marsikateri pes je nad 1200 gld. vreden. Tudi se ne da vsak voditi na ve-

rižici, vsled česar se jej lahko izgubi. Ker pa pestunja svoje varovance zelo ljubi, so jej tudi psički nad vse vdani ter je ne zapusté. Ako navadi pestunja kakega psička umetnosten čin, dobi zato seveda še posebej nagrade.

(**Liter piva po 2 kr.**) Čista resnica! Seveda ne dandanes, nego leta 1810, kakor poroča profesor Hickmann v svojem najnovejšem zemljepisno-statističnem delu.

(**Novo vrste kuga.**) V Saarbrükenu v Prusiji na Nemškem se je pojavila mej vojaštvom neka nova vrsta kuge. Samo v 3. voju je obolelo 300 mož, mej temi 130 nevarno. 22 vojakov je že pomrlo. Vojaška zdravniška komisija preiskuje sedaj to bolezen.

(**Zver v obliki matere.**) Udova Anastazija Kanas iz Lonzone blizu Tarnopola bi se bila rada zopet omožila. To jej je pa ovirala njena hčerka. Da doseže vendar svojo nakano, je zaklala ta zver lastno hčerko ter vlovila vso kri, ki je odtekla hčerki, ter jo spila. S tem je hotela odpraviti sledove krvi.

Začasna pravila gospodinske šole c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

(Dalje.)

Deklice, ki hočejo stopiti v gospodinsko šolo, morajo: a) dovršiti že 16. leto; le izjemoma, v posebnega ozira vrednih slučajih more kuratorij dovoliti vsprejem mlajših učank; b) znati čitati, pisati in računati; c) predložiti zdravniško spričevalo, da so zdrave; d) predložiti obvezno pismo starišev ali varuha, da plačajo vse stroške; e) zavezati se, da bodo natančno in vestno izvrševale vsa dela, ki se jim nalože, ter da se bodo ravnale strogo po hišnem redu. Učenke sprejema kuratorij. Prošnje za vzprejem, katerim je treba priložiti šolsko in zdravniško spričevalo ter obvezno pismo starišev, oziroma varuha, vzprejema vse leto šolsko vodstvo. V prvi vrsti se v gospodinsko šolo c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani sprejemajo deklice, ki imajo domovinsko pravico na Kranjskem, ako pa bo v šoli prostora, vzprejemale se bodo tudi prosilke iz drugih dežel. Število učenk jednega tečaja je omejeno na 12.

Dnevni red je ta-le: Od 5. do 7. ure pouk v hiši, hlevu ali mlekarnici; od 7. do 8. ure zajuterk in nadaljevanje prejšnjih del; od 8. do 10. ure teoretični pouk; od 10. do polu 1. ure malica, potem delo v hiši, v mlekarnici, pouk v ročnih delih; od polu 1. do 2. ure kosilo, nadaljevanje del v kuhinji in v mlekarnici; od 2. do 4. ure teoretiški pouk; od 4. do tričetrt na 6. ure pouk v ročnih delih; od tričetrt na 6. do 7. ure delo v hiši in v mlekarnici; od 7. do polu

9. ure večerja, potem čiščenje namizne posode, ponavljanje teoretiških predmetov ali pletenje in kvačkanje, pri čemor učenke zaporedoma na glas čitajo iz kake splošno koristne ali izobražujoče knjige. V sredo in četrtek popolne ni teoretiškega pouka, da je možno vse prostore dobro osnažiti in očistiti ter perilo oprati. Ta dneoni red velja za zimsko polletje; poleti odpade štiri ure teoretiškega pouka, v katerih se zato poučujejo ročna dela. Poleg tega učenke zjutraj in zvečer delajo na vrtu. Ob nedeljah in praznikih se delo omeji, kakor je z ozirom na gospodarstvo le mogoče. Verske vaje se vrše, kakor določa katehet v sporazumu s sestro voditeljico.

(Dalje prihodnjč.)

Tržne cene v Ljubljani

18. marca 1898.

	gl. kr.		gl. kr.
Pšenica, hktl.	12 80	Špeh povojen, kgr.	68
Rež,	9 20	Surovo maslo, „	84
Ječmen, „	7 50	Jajce, jedno	10
Oves, „	7 30	Mleko, liter	3
Ajda, „	9 —	Goveje meso kgr.	64
Proso, „	8 —	Telečje	70
Koruza, „	6 60	Svinjsko „	70
Krompir, „	3 50	Koštrunovo „	40
Leča, „	15 —	Piščanec „	55
Grah, „	16 —	Golob	18
Fižol, „	12 —	Seno, 100 kilo	178
Maslo, kgr.	94	Slama, „	160
Mast, „	70	Drva trda, 4 metr.	680
Špeh svež, „	66	„ mehka, 4 „	480

Loterijske srečke.

Gradec, 5. marca.	4, 89, 58, 33, 43.
Lino, 12. marca.	43, 51, 6, 50, 34.
Brno, 9. marca.	18, 10, 75, 6, 80.
Dunaj, 5. marca.	80, 23, 47, 88, 7.
Trst, 12. marca.	77, 43, 22, 41, 68.
Praga, 16. marca.	11, 50, 32, 88, 60.

Cukerin

350krat sladkejši od cukra, kos 2 kr.

Cukerin

180krat sladkejši od cukra, kos 1½ kr.

Cukerin

v malih pastilkah, kos 1 kr.

Pošiljam najmanje 100 kosov proti povzetju.

Jindrich Vojtěch,
Nusle-Praga.

Trgovcem velik rabat.

Vizitnice

priporoča

„Národna Tiskarna“.